

לבנות משהו שיחזיק מעמד

ההבדל הקריטי

בין הישגים בקריירה זמנית למורשת אמיתית,

ומהי הדרך היחידה להבטיח שהערכים שלך ימשיכו לחיות הלאה

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת לך-לך

THE SHLUCHIM OFFICE

לזכות
הרב יוסף וזוגתו מרת יעל מיכאלשווילי
ומשפחתם שיחיו

לתרומה ולהקדשת שיעור לחץ כאן

או סרוק את הברקוד

לפרטים נוספים צור קשר באימייל INFO@JEWISHINSIGHTS.ORG

להורדת מערכי שיעור נוספים בקרו באתר WWW.JEWISHINSIGHTS.ORG

משרד השלוחים
יו"ר | הרב גדליה שמטוב
פיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג
משתתף בעריכה | הרב שלום בער חזן

עברית
עריכה לשונית | הרב לוי שייקביץ
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז
עימוד | לוי אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

רוסית
תרגום ועריכה | הרב אלכסנדר גרישין
עימוד | ת. וולף

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל ויסוצקי
אדמיניסטרציה | לוי שמטוב

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפסו, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - ב. בלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שוויץ

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

© Published and Copyright 2025 by
Shluchim Office International

תוכן השיעור

א. אליעזר עבד אברהם.....5

לאחר ניצחונו במלחמה, ה' מבטיח לאברהם שכר רב, אך אברהם מגיב כי ללא בן ממשיך הדבר אינו מועיל לו.

מתוך דברי אברהם "ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר" רש"י מלמדנו את מעלות אליעזר: הוא מנהל בהצלחה את עסקי אברהם, סייע בהצלחה במלחמתו של אברהם והוא אף מסייע לשליחות אברהם בהפצת האמונה בה' (מקור 2-1). בנוסף, חז"ל מונים את אליעזר כאחד מתשעה צדיקים שנכנסו בחייהם לגן עדן (מקור 3).

ב. דווקא בן יורש.....8

הרבי שואל: מדוע אברהם מדגיש את מעלותיו של אליעזר כשהוא מבקש בן שיירש אותו? הדבר לכאורה מחליש את טענתו.

ההסבר: באופן טבעי אדם רוצה לראות את מפעל חייו מצליח. נדמה שאליעזר הוא ההצלחה המושלמת, אך התורה מלמדת אותנו שהצלחה זו היא "חצי עבודה" - ההמשכיות והנצחיות מתקיימת דווקא כאשר יש בן שממשיך את דרך אביו ומוסר את נפשו עליה. בנוסף לכך, השכר הכי גדול שאפשר לתת לאדם הוא, שילדיו דווקא ימשיכו את מפעל חייו.

המסר לחיינו: אדם שפועל עבור שליחות ואידיאל, עליו לדאוג שילדיו ימשיכו את דרכו באותה עוצמה ומסירות.

ג. הדבר החשוב ביותר – חינוך.....8

זו הסיבה שגדולי ישראל, שמו דגש מרכזי על חינוך הילדים. כך נבטיח שהאידיאלים עבורם יהודים מסרו נפשם בכל הדורות ימשיכו גם לדורות הבאים.

בספר שמות, בעת שה' מדבר למשה הוא מציין: "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב", ורש"י מדגיש: "וארא – אל האבות". (מקור 4). מה מוסיף רש"י?

הרבי מסביר: רש"י מבהיר שעיקר מעלתם של האבות אינה עבודתם הרוחנית האישית, אלא היותם "אבות" שגידלו וחינכו דור בנים ממשיכים בדרכם.

לכן כשאנו אומרים פעמיים ביום "שמע ישראל" אנו מיד ממשיכים לומר "ושננתם לבניך", כי הדרך להבטיח את הנצחיות של "שמע ישראל" היא על ידי חינוך.

לאחר הבטחת ה' לאברהם שילדיו יירשו אותו הוא מצווה אותו להביא קורבנות. כי כדי להצליח בחינוך הילדים יש להתאמץ ולהקריב מעצמך, שזה רעיון הקורבן.

פתיחה

בימים אלו מוקמת בארצות הברית ספריית הנשיא אובמה, שנועדה להנציח את מורשתו ופועלו של הנשיא ה-44. עלות הפרויקט נאמדת ב-830 מיליון דולר. דוגמה זו משקפת תופעה רחבה בה אנשים גדולים ומשפיעים מבקשים להבטיח ששמם ומפעל חייהם לא יישכחו עם הזמן ויונצחו לדורות הבאים. ישנם שכותבים ביוגרפיה על עצמם, אחרים מקימים מוסדות ומבנים שינציחו את שמם, הכול מתוך שאיפה להותיר חותם לדורות הבאים.

אך מהי גישת היהדות? בשיעור שלפנינו נלמד מהי באמת הדרך הנכונה בה אדם ינציח את מפעל חייו לדורות הבאים.

השיעור לפרשת לך-לך

משיחת יום ה' פ' לך לך, ו' מר-חשון, ה'תשכ"ד,

הנחה בלתי מוגה,

תורת מנחם, כרך ל"ח, עמוד 217

ומשיחת שבת פרשת וארא, ראש חודש שבט, ה'תשכ"ב

הנחה בלתי מוגה,

תורת מנחם, כרך ל"ב, עמוד 380

א. אליעזר עבד אברהם

מקור 1 ספר בראשית, פרק ט"ו, פסוקים א'-ו'

לתלמיד עמ' 3

אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר ה' אֶל אַבְרָם בַּמַּחֲזֶה לֵאמֹר: "אַל תִּירָא אַבְרָם, אָנֹכִי מָגֵן לָךְ, שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד". וַיֹּאמֶר אַבְרָם: "ה' אֱלֹקִים מַה תִּתֶּן לִי, וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי, וּבֶן מֶשֶׁק בֵּיתִי הוּא דַּמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר?"

רש"י

וּבֶן מֶשֶׁק בֵּיתִי: כְּתַרְגּוּמוֹ, שֶׁכָּל בֵּיתִי נְזוֹן עַל פִּיו, כְּמוֹ וְעַל פִּיךָ יִשַּׁק, אַפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁלִּי, וְאִלּוּ הָיָה לִי בֵּן, הָיָה בְּנִי מְמֻנֶּה עַל שֶׁלִּי.

דַּמֶּשֶׂק: לְפִי הַתַּרְגּוּם מְדַמֶּשֶׂק הָיָה, וּלְפִי מִדְרַשׁ אַגָּדָה שֶׁרְדַּף הַמְּלָכִים עַד דַּמֶּשֶׂק. וּבַתַּלְמוּד דָּרְשׁוּ נוֹטָרִיקוֹן דּוֹלָה וּמַשְׁקֶה מְתוּרַת רַבּוֹ לָאֲחֵרִים.

וַיֹּאמֶר אַבְרָם: "הֵן לִי לֹא נָתַתָּה זָרַע, וְהִנֵּה בֶן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי". וְהִנֵּה דְבַר ה' אֵלָיו לֵאמֹר: "לֹא יִירָשְׁךָ זֶה, כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֵּעֶיךָ – הוּא יִירָשֶׁךָ". וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה, וַיֹּאמֶר: "הַבֶּט נָא הַשָּׁמַיְמָה, וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים, אִם תּוּכַל לִסְפֹּר אֹתָם?" וַיֹּאמֶר לוֹ: "כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ". וְהֶאֱמִן בַּה', וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה.

>> הרבי

"דמשק" אליעזר

לתלמיד עמ' 3

כאשר אברהם מדבר אודות אליעזר - שהוא (ולא בנו) עתיד לירש את כל אשר לו - מדגיש אברהם: "בן משק ביתי הוא דמשק אליעזר"[1].

בכך מדגיש אברהם את מעלותיו של אליעזר - כפי שמפרש רש"י:

א) "בן משק ביתי - שכל ביתי נזון על פיו", היינו, שכאשר אברהם צריך לנהל את עסקיו, מנהל הוא - אליעזר - עבורו את עסקיו, ועושה זאת בהצלחה.

אברהם אבינו היה איש עשיר מאוד ובעל נכסים רבים. אליעזר היה זה שניהל בהצלחה את כל עסקיו ונכסיו.

לתלמיד עמ' 3

ב) "דמשק - שרדף המלכים עד דמשק", היינו, שכאשר אברהם אבינו הוצרך לילך במלחמה, ניהל אליעזר את המלחמה וניצח בה.

ג) "דמשק... נוטריקון דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים", היינו, שכאשר אברהם לומד תורה ומפרסם בעולם אודות הקב"ה שהוא בורא העולם וכו', הרי אליעזר הוא זה שמקבל תורתו וממלא השליחות שלו לפרסמה בעולם.

1. שם, ב.

מדוע קראו לו "דמשק"?

מה פשר המילה "דמשק" המופיעה לפני שמו?

חכמינו ז"ל מפרשים שזה "נוטריקון" (ראשי תיבות) של המילים דולה ומשקה: אברהם נמשל לבאר מים חיים, ואליעזר היה זה ש"דלה" את ה"מים" מן הבאר, ו"השקה" בהם את סביבתו הקרובה והרחוקה. הוא לא היה רק עבדו של אברהם, אלא גם תלמידו ומפיץ שיטתו בעולם – זה שהנגיש לאנשי דורו את ערכי האמונה והמוסר שלמד ממנו.

מקור 2 תלמוד בבלי, מסכת יומא, דף כ"ח עמוד ב'

לתלמיד עמ' 4

אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, זָקֵן וְיוֹשֵׁב בְּיִשִׁיבָה הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עַבְדּוֹ זְקַן בֵּיתוֹ הַמֹּשֵׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שֶׁמּוֹשֵׁל בְּתוֹרַת רַבּוֹ. "הוּא דַּמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר" — אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שֶׁדּוֹלָה וּמַשְׁקָה מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבּוֹ לַאֲחֵרִים.

על פי פירוש נוסף, כינוי זה דבק בו על שם עיר מוצאו – דמשק העתיקה.

יתכן גם שזכה לכינוי זה הודות לגבורה שהפגין במלחמת המלכים, שבה רדף אחרי ארבעת המלכים עד לפאתי דמשק (עוד על כך בקטע הבא).

חייל של אברהם

מלחמת עולם פרצה בין שתי קבוצות של מלכים. ארבעת המלכים המנצחים, כבשו שטחי ענק ושבו את יושביהם, בין היתר, את לוט – אחיינו של אברהם.

הפסוק מתאר כי אברהם נחלץ לעזרת אחיינו, כשהוא עומד בראש כוח של 318 לוחמים בלבד. אולם על פי פירוש מסורתי למקרא, צבאו של אברהם הורכב מחייל אחד בלבד – אליעזר, ולמרות זאת הוא נחל ניצחון ניסי מזהיר, ואף רדף אחרי המלכים המובסים עד לדמשק.

לפי פירוש זה, אברהם ביקש מחייליו שמי מהם שחטא לא יצטרף למלחמה, כדי שלא יענשו כולם בגלל חטאו ויפסידו בקרב. לשמע דברים אלו, כולם – למעט אליעזר – שבו לביתם. 318 החיילים המוזכרים בתורה הם למעשה גימטריא של החייל הבודד שנשאר – אליעזר.

נכנס בחייו לגן עדן

חכמינו ז"ל מונים תשעה צדיקים שנכנסו בחייהם לגן עדן. רשימה זו כוללת צדיקים ידועים – כמו אליהו הנביא, וגם דמויות מעורפלות יחסית – כמו חירם. מי עוד מופיע ברשימה היוקרתית? אליעזר.

מקור 3 מסכת דרך ארץ זוטא א, ט

לתלמיד עמ' 4

תִּשְׁעָה נִכְנְסוּ בְּחַיֵּיהֶם בְּגַן עֵדֶן. וְאֵלּוּ הֵם: חֲנוֹךְ בֶּן יֶרֶד, אֵלְיָהוּ, וּמָשִׁיחַ, וֶאֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, וְחִירָם מֶלֶךְ צֹר [שֶׁשָּׁלַח אֲרָז וּפוּעֲלִים לִבְנְיַן הַבַּיִת], וְעֶבֶד מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי [שֶׁהִצִּיל אֶת יִרְמְיָהוּ מִבּוֹרוֹ שֶׁל צִדְקִיָּהוּ], וְיַעְבֵּץ בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, וּבִתְיָה בַּת פַּרְעֹה, וְסָרַח בַּת אָשֵׁר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי.

לאחר שקוראים את דברי המדרש על אליעזר, אנו לומדים להעריכו כראוי.

אברהם אבינו מייסד אמונה חדשה – אמונה בה' אחד, ומפיץ אותה בקרב כל עמי העולם. כדי לעשות זאת, הוא מקים אוהל בפרשת דרכים שבו הוא מארח עוברים ושבים, ובהזדמנות זו מלמד אותם על בורא עולם. התנועה תופסת תאוצה ומושכת רבים נוספים. אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים, ואט אט מצטברת סביבם קהילה לא קטנה ומערך לוגיסטי ענק.

מי מנהל את כל זה? אליעזר.

הוא זה שמנהל את משק הבית, והוא זה שמטפל בכל הלוגיסטיקה של האוהל – ה"בית חב"ד" הראשון בעולם. הוא גם מנהל את מערך האבטחה במקרה הצורך ויוצא למלחמה כדי להציל את לוט, והוא אף ראש ישיבה גדול, שדולה ומשקה מתורת רבו – אברהם – לקהל הגדל והולך.

איש מעש שכל יזם היה רוצה להעסיקו, ברוך כשרונות שמנהל את כל העסק לפי חזונו ורצונו של בעל הבית.

אבל כשמגיע רגע האמת, אברהם מביע את אכזבתו בפני ה', שעליו להותיר את הכול ביד עבדו אליעזר, ואין לו בן שירשנו.

ב. דווקא בן יורש

>> הרבי

מדוע אברהם מדגיש את מעלותיו של אליעזר?

לתלמיד עמ' 5

ולכאורה אינו מובן:

מצד תוכן הסיפור על דבר טענת אברהם להקב"ה "מה תועלת בכל אשר תתן לי" - מספיק שיאמר אברהם "הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אותי", היינו, שהיורש שלי הוא אדם זר;

לשם מה מדגיש אברהם אבינו - בטענתו שיורשו הוא אדם זר - שאדם זר זה הוא אליעזר שיש לו כל המעלות הנ"ל?! מה נוגע לנו הדבר - שבשביל זה מספרת לנו התורה אודות השבחים ששיבח אברהם את אליעזר?!

אדם רוצה להצליח

לתלמיד עמ' 5

והביאור - שבענין זה יש הוראה עמוקה שמאירה את כללות הסיפור באור חדש:

טבעו של אדם - שרצונו וחפצו שתהיה לו הצלחה באותם ענינים שמתייגע בהם.

יש בני אדם שהחיות והלהט שלהם הם בעניני עסק ומסחר. יש בני אדם שהדבר שמעניין אותם הוא כיבוש מדינות חדשות, ועד לכיבוש העולם, כלומר, שדות פעולה חדשים שצריכים לכבוש מאחרים ולהוכיח שמצליחים בהם יותר. ויש בני אדם שכל מעיינם הוא בהפצת אמונתם ותורתם - האידיאלים שלהם - בכל העולם.

ולכאורה, הצד השוה שבכולם, שכאשר רואים הצלחה בעניניהם - הצלחה בהפצת אמונתם ותורתם, הצלחה בכיבוש שדות פעולה חדשים, או הצלחה בהרחבת העסקים ופיתוח עסקים חדשים - משיגים הם בכך את הרעיון המרכזי והתכלית המרכזית של חייהם.

ההמשכיות מובטחת דווקא על ידי הילדים

לתלמיד עמ' 5

באה אפוא התורה ומספרת לנו - שכל זה אינו אלא חצי עבודה:

מתי יכול להיות אדם מרוצה ושמח מהפצת אמונתו ותורתו בכל מקום, מכיבוש שדות פעולה חדשים, ומההצלחה בפיתוח העסקים, מתי יכול לראות בזה תכלית ומטרה, ומתי יכול להיות בזה תענוג - אך ורק כאשר יודע שכל הענינים האלה יועברו וימשיכו להתנהל (לא על ידי אדם זר, אלא) על ידי בנו דוקא!

טבעו של אדם - שאינו מסתפק בכך שעניניו ימשיכו להתנהל על ידי אדם שיוכל לקחת על עצמו את כל הענינים, אלא רצונו וחפצו שהענינים שלו ימשיכו להתנהל על ידי בנו דוקא.

לולי כן, עלול ההמשך - ההמשכיות וההנצחה של כל מה שאברהם אבינו מייצג - לא להיות מובטח.

לתלמיד
עמ' 6

בכך מודגש שהשכר האמיתי של אדם הוא כשכל הישגיו וחידושיו בחייו, עוברים ונמשכים על ידי ילדיו ונכדיו, רק אז כל ההישגים נשלמים ויש להם ערך אמיתי ונמשך.[2]

וזהו שאברהם מדגיש את מעלותיו של אליעזר בדברי טענתו להקב"ה "הן לי לא נתתה זרע":

גם כאשר ישנו עבד מסור כמו אליעזר ("בן משק ביתי הוא דמשק אליעזר"), שבודאי ימשיך לפרסם תורתו של אברהם, להרחיב את עסקיו, ולכבוש את כל המדינות שרוצה אברהם לכבוש - אומר אברהם להקב"ה שלא זה הוא השכר שמבקש ממנו ("מה תועלת בכל אשר תתן לי");

רצונו וחפצו של אברהם - שיהיו לו ילדים שלו, אשר הם יהיו אלה שימשיכו את כל הפעולות והענינים שעבורם נלחם, עבורם מסר נפשו, ועבורם ביקש מהקב"ה ברכת הצלחה!...

נצחיות — דווקא על ידי ילדים

מכך למדים אנו נקודה מעניינת ויסודית מאוד, אבל גם קצת עדינה. כל אדם רוצה להצליח במשימתו בחיים. המשימה של אברהם אבינו הייתה האמונה בה' — היהדות, ובתקופתו הוא אכן הצליח להפיץ אותה בקרב קהלים רחבים. אך הוא גם ידע שכדי שאמונה זו תהיה נצחית, לא מספיק שיהיו ציבורים גדולים שמאמינים בה, שייכתבו ספרים שיסבירו אותה או אנשי מכירות מוצלחים עם משכורת גבוהה שמקבלים אחוזים גבוהים כדי לקדמה. יש רק דרך אחת לעשות זאת: לחנך ילדים ונכדים באותה דרך, שיחיו ויקדמו אותה וימסרו את נפשם עליה. זו הדרך היחידה להנציח את דרך היהדות. ולכן הוא מבקש מהקב"ה בן שינציח את היהדות.

[ישאל השואל, מה רע באליעזר? הרי גם הוא יכול להנציח את היהדות. ביהדות אנו הרי מקבלים את הגר כשווה בין שווים. ניתן לומר בדרך אפשר, על פי המבואר בחסידות, שמסירות נפש על היהדות נמצאת באופן מולד בכל יהודי, וכמובן גם בגר שנתגייר. אך טרם מתן תורה, ל"מקורבים" של אברהם ושרה לא היה גדר של גר עם נשמה חדשה וכו', ואכן, מכל האלפים שהתקרבו אל אברהם ושרה, לא נשאר זכר.]

השכר החשוב ביותר — הילדים

לתלמיד
עמ' 6

ענין זה מהוה לימוד והוראה לכל אחד ואחת מאתנו:

כאשר מנהלים מערכה ולוחמים עבור אידיאל מסוים, עבור הפצת תורה, שיגיעו הדברים בכל פינה - אין זה מספיק;

יש להבטיח שהילדים וכל בני המשפחה יהיו "ממשיכים" נאמנים, ולא רק "ממשיכים", אלא גם "מתחרים" ו"לוחמים" נאמנים - למען אותו אידיאל ואותה תורה שעבורם נלחמו אביהם וזקניהם!

וכל כך חשוב ונוגע דבר זה - שגם כאשר הקב"ה נותן שכר רב ("שכרך הרבה מאד"), ועד לשכר הגדול ביותר שביכלתו של הקב"ה ליתן ליהודי ולכל אדם, הרי, כל זמן שחסרה הוודאות בהבטחת המשך הדברים על ידי בנו דוקא, אינו מרגיש שום תועלת בכל השכר, ובכל המלחמה שניהל במשך כל ימי חייו!

העונג האמיתי של האדם טמון בילדיו

מעבר לעובדה שהנצחיות תתקיים דווקא כאשר הילדים יתמסרו לחיי האמונה והפצתה, יש בכך גם שכר מיוחד לאברהם, שילדיו הולכים בדרכו, ולכן הוא מבקש על כך במיוחד.

---

2 השיחה שאנו לומדים נאמרה לעסקני ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש, בחדרו הק', בתור התחלה ל"דינר" השנתי של מרכז ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש. באותו יום שלח הרבי מכתב למשתתפי הדינר, ובו הובא התוכן והנקודה של השיחה הזו. שתי הפסקאות הללו הן מאותה אגרת. אגרות קודש כרך כ"ג עמוד י"ג.

סיפור צריך לדעת מה לבקש (למורה בלבד)

בשנת תשי"ט החזיק ר' זלמן גוראריי במערכת עסקים מסועפת בברזיל. במסגרת עסקים אלו רקם קשרי מסחר ענפים עם אילי הון מקומיים, שבאו עמו במגע עסקי במהלך ביקוריו התכופים במדינה. הרש"ג [הרב שמריהו גוראריה ע"ה, גיסו של הרבי, ובן-דודו של ר' זלמן] ביקש להצטרף אליו לאחד ממסעותיו העסקיים לברזיל, על מנת להתרים את ידידיו האמידים לטובת "ישיבת תומכי תמימים המרכזית" שניהולה רבץ על כתפיו.

ר' זלמן לא כל כך אהב את הרעיון, אולם כאשר הרש"ג הפציר בו שוב ושוב, הציב תנאי נועז: אם תפעל אצל הרבי שבשובנו מברזיל אוכל להיכנס ליחידות אצל הרבי במהלכה אקבל ברכה על מה שאבקש – אני מסכים לקחת אותך עמי לברזיל ולרתום את הגבירים שם לטובת הישיבה. הרש"ג סיפר על כך לרבי וקיבל הסכמה לתנאי.

לאחר מכן, יצאו השניים לברזיל. במשך ימים ספורים הצליחו לגרוף סכומים מפתיעים. ר' זלמן תיאר לימים לנכדו כי כל אחד מהגבירים שעמם נפגשו נענה לבקשת הרש"ג והוזיל מכיסו סכומים נכבדים ביותר.

עם שובם ל-770, כשבאמתחתם סכומים הגונים שבכוחם להחזיק את הישיבה למשך חודשים ארוכים, אמר ר' זלמן לרש"ג: "אני קיימתי את חלקי בעסקה בצורה משביעת רצון. כעת תורך לדאוג לקיומו של החלק השני. קבע לי אפוא מועד ליחידות, ודאג שבקשתי אודות הברכה תתמלא". עם כניסתו ליחידות, פנה אליו הרבי בחביבות ואמר לו, "מה תרצה לבקש?", בנוסח של "עד חצי המלכות וינתן לך".

בטון נרגש פתח ר' זלמן וגולל את סיפורה של ספינה גדולה, עמוסה בסחורה, שהעביר ממדינה למדינה. לאחרונה, סיפר, טבעה ספינת המשא במצולות ים על כל תכולתה. בעקבות הטביעה, הפסדתי הון רב. בקשתו הייתה שיצליח להחזיר להשיב לעצמו את כל הכסף שהפסיד.

פניו הקדושות של הרבי הרצינו באחת, עת יצאו מפיו הקדוש המילים, "אויב מ'האט א געלעגענהייט זיך אויסבעטן וואס מען וויל, דארף מען האבן שכל וואס צו בעטן" (אם ניתנת אפשרות לבקש מה שרוצים, צריכים שכל מה לדרוש). הרבי הוסיף ואמר, "עליך לבקש שצאצאיך יהיו חסידים ויראי שמים, שיגדלו בדרך שהורו רבותינו נשיאינו".

כאשר שמע את הערתו הבלתי צפויה של הרבי, נענה ר' זלמן מיד ואמר, "טוב, זוהי בקשתי". הרבי חייך ואמר, "את זה יהיה לך".

ג. הדבר החשוב ביותר – חינוך

>> הרבי

לתלמיד עמ' 7

ולכן מצינו שגדולי ישראל - החל ממשה רבינו ועד לדורות האחרונים - הטילו את מלוא כובד המשקל על ענין החינוך, לחנך ילדי ישראל להיות ממשיכים נאמנים לכל הענינים שעבורם נלחמו יהודים ומסרו נפשם במשך כל הדורות.

גדולי ישראל לא הסתפקו בהכרזות והצהרות שצריכים לפעול למען עולם של צדק ויושר ושלום, אלא השתדלו ופעלו שהילדים שלנו, הנכדים שלנו והמשפחה שלנו יהיו נושאי הדגל עבור כל האידיאלים שעבורם מסרו נפשם יהודים במשך כל הדורות.

ענין זה אינו דבר נוסף, אשר, אם יצליחו לפעול, אזי טוב, ואם לאו, גם לא נורא; ענין זה הוא עיקר שכרו של אדם עבור כל הענינים שנלחם עבורם וניצח במשך כל ימי חייו - כשיש לו אפשרות לחנך ילדים שימשיכו בדרכו הוא.

כולנו מדברים על חשיבות העובדה שעלינו להיות "אור לגוים". ואכן עם ישראל תורם לעולם בכל המישורים; במדע, ברפואה, וכמובן במוסר – הבאנו לעולם את הערכים הנצחיים של עשרת הדברות. אך ככלות הכול, גם אם נמשיך לעשות את כל זה בצורה רחבה ומשמעותית, זה לא מספיק. הדבר העיקרי הוא, שהדור הצעיר של העם היהודי יהיה נושא הדגל של האידיאלים הללו. השכר של העם היהודי לדורותיו הוא שיש דור ממשיך, וזו גם הדרך היחידה לוודא שהאמונה תמשיך הלאה – כאשר יש ילדים חיים שממשיכים אותה ומוסרים את נפשם עליה.

מעלתם העיקרית של שלושת האבות

בשיחה אחרת מדגיש הרבי כיצד המעלה החשובה ביותר של האבות היא עצם היותם אבות, שהנחילו את דרך ה' לבניהם אחריהם.

מקור 4 ספר שמות, פרק ו', פסוקים ב'-ג'

לתלמיד עמ' 7

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו: "אֲנִי ה'. וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵ-ל שַׁדָּי, וּשְׁמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם".

רש"י

וָאֵרָא: אֶל הָאָבוֹת.

מקור 5 משיחת שבת פרשת וארא, ראש חודש שבט, ה'תשכ"ב, הנחה בלתי מוגה, תורת מנחם, כרך ל"ב, עמוד 380

לתלמיד עמ' 7

כמה מפרשים[3] מתעכבים על כך ושואלים: מה מוסיף כאן רש"י על הפסוק עצמו – "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב?"

ובפרט על פי הידוע מהשל"ה[4], ועוד יותר מאדמו"ר הזקן ורבותינו נשיאינו שלאחריו, שהפליגו בגודל הדיוק של כל תיבה ואות בפירוש רש"י – הרי ודאי שנדרש ביאור: מה מוסיף כאן רש"י בדבריו "אל האבות?"

3 ראה רא"ם ושפ"ח. ועוד. וראה גם תו"מ חי"ח ע' 317א. וש"נ.

4 במס' שבועות שלו (קפא, א).

לתלמיד עמ' 7

והביאור בזה: כוונת רש"י להדגיש, שעיקר מעלתם של אברהם יצחק ויעקב היא – היותם "אבות". אף שבכל אחד מהם היתה המעלה הפרטית של עבודתו – אברהם בחסד, יצחק בגבורה, ויעקב בתפארת, ואצל כל אחד מהם היתה המדה שלו בתכלית השלימות ובלי גבול[5] – אף על פי כן, לא זהו עיקר מעלתם, אלא – היותם "אבות". ועל דרך מה שכתוב באברהם, ראשון האבות[6] – "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וגו'": הקב"ה אוהב את אברהם, ולמה? – כיון שהוא מצוה "את בניו ואת ביתו אחריו", ואינו מזכיר את מעלת עבודתו הפרטית.

לתלמיד עמ' 8

ואף שבפסוק לא נאמרה במפורש תיבת "אבות" – הרי רש"י מפרש ומגלה זאת בפסוק זה: עיקר מעלתם של אברהם יצחק ויעקב – המדות – היא בכך שהם אבות, דהיינו שמביאים תולדות.

>> הרבי

כיצד מממשים את "שמע ישראל"

לתלמיד עמ' 8

חשיבות החינוך מודגשת גם בקריאת שמע פעמיים בכל יום:

כאשר יהודי קם בבוקר, בהתחלת היום - קורא הוא "שמע", ובסיום היום, קודם שנתו - חוזר וקורא "שמע".

ומהענינים העיקריים שנקבעו בקריאת שמע הוא ענין החינוך - "ושננתם לבניך"[7].

וזהו שאומרים ליהודי: בנוגע לכל הענינים שעבורם הנך מתחיל ומסיים את היום ב"שמע ישראל", עליך לזכור שצריך להיות ההמשך והסיום של "ושננתם לבניך", למסור וללמד ולנטוע את הדברים בילדים, שימשיכו לילך בדרך זו.

כל יהודי טוב אומר "שמע ישראל". התורה דאגה לכך, שבכל פעם שהוא אומר "שמע ישראל", מיד לאחר מכך הוא אומר "ושננתם לבניך", כדי להזכיר לו מהו עיקר היהדות, ומה יגרום לכך שגם בדורות הבאים יאמרו "שמע ישראל".

וזהו השכר האמיתי שמתברך יהודי ופועל אצל הקב"ה - שהפצת התורה, כיבוש המדינות וכל עניני העסק, ימשיכו ויתנהלו לא רק על ידי אדם טוב ואמיתי, כמו אליעזר, אלא שכל הענינים יומשכו ויתנהלו על ידי בנו או נכדו דוקא.

בשביל זה צריך "קרבן"

לתלמיד עמ' 8

ומכאן באים להמשך הפרשה - שהקב"ה אמר לאברהם "קחה לי עגלה וגו'"[8], "בזכות הקרבנות"[9]:

---

5. ובפרטיות: מדת החסד דאברהם אבינו – כדאיתא בספר הבהיר (הובא בפרדס שכ"ב פ"ד) ש"אמרה מדת החסד לפני הקב"ה מימי היות אברם בארץ לא הוצרכתי לעשות מלאכתי שהרי אברם עומד ומשמש במקומי", ד"מדת החסד" קאי על חסד דאצילות שהוא בלי גבול, ומכיון שמדת החסד אמרה שאברהם משמש במקומה – מוכח שהחסד דאברהם הוא בלי גבול. מדת הגבורה דיצחק – שהרי אפילו עתה "אפרו של יצחק נראה לפני צבור ומונח ע"ג המזבח" (פרש"י בחקותי כו, מב). מדת התפארת והרחמים דיעקב – כמ"ש "ויבא יעקב שלם", שמצד שלימות עבודתו עמד בב' הנסיונות דלבן ודעשו, ונשאר בשלימות (כדלעיל סוס"ב, ובהערה 36) – מהנחה בלתי מוגה.

6. וירא יח, יט ובפרש"י.

7. ואתחנן ו, ז.

8. פרשתנו שם, ט.

9. פרש"י שם, ו.

מקור 6 ספר בראשית, פרק ט"ו, פסוק ט'

לתלמיד עמ' 8

וַיֹּאמֶר אֵלָיו: "קְחָה לִי עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאַיִל מְשֻׁלָּשׁ, וְתֹר וְגוֹזָל".

רש"י על פסוק ו'

אָמַר לְפָנָיו, הוֹדִיעֵנִי בְּאֵיזֶה זְכוּת יִתְקַיְּמוּ בָּהּ, אָמַר לוֹ הַקָּבָ"ה, בִּזְכוּת הַקָּרְבָּנוֹת.

>> הרבי

כיצד מממשים את "שמע ישראל"

לתלמיד עמ' 8

כל דבר טוב - צריך להיות קשור עם "קרבן", היינו, הקרבה עצמית. דבר טוב לא יכול לבוא בקלות. כאשר דבר מסוים בא בקלות, הרי זו הוכחה שאין זה דבר חשוב[10], ובאותה קלות שבא הדבר, הרי הוא הולך ומסתלק. ולכן יש צורך בענין של קרבן דוקא. ובזה גופא - ככל שתגדל מעלת הדבר,

לתלמיד עמ' 9

צריך להיות גם הקרבן גדול יותר.

ועל דרך זה בנדון דידן: כאשר רוצים שתהיה לא רק הצלחה ונצחון בכל הענינים, אלא שיהיה גם המשך הענינים על ידי הילדים שלנו - צריכים להיות מוכנים ולא להירתע מענינים של קרבנות, כלומר, להקריב מעצמו עבור הענין, ובנדון דידן - על ידי ההשתתפות בממונו כו'.

כאשר ה' הבטיח לאברהם שילדיו ירשו אותו וירשו את הארץ, הוא אמר לו להביא קרבנות. דבר זה מסמל שבשביל לקבל דבר בעל ערך צריך להקריב משהו לשם כך. דבר אמיתי לא בא בקלות. כך גם בענייננו, אם אדם רוצה לזכות שילדיו ילכו בדרך ה', עליו להקריב מעצמו.

שיחה זו נאמרה ביחידות מיוחדת שנערכה לציבור תורמים לרשת ישיבות חב"ד בארה"ב. בסיום השיחה עודד אותם הרבי לתת פי חמש ממה שתכננו.

וכפי שאמר אחד העסקנים[11]: מה שיותר - טוב יותר, ואם יהיה ב' פעמים ככה או ג' פעמים ככה - מה טוב, וה' פעמים ככה - בודאי טוב וחשוב יותר.

משיחת יום ה' פ' לך לך, ו' מרחשון, ה'תשכ"ד,
הנחה בלתי מוגה,
תורת מנחם כרך ל"ח עמוד 217

10. ראה לקו"ש ח"ה ע' 54, ובהנסמן שם.

11. כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר את שמו: מיסטער מאָרגענשטערן (נזכר באג"ק ח"ד ע' קסג "העסקן ר' משה מאָרגענשטערן" – בקשר ל"המשתה השנתי של הישיבה" במאָנטרעאַל).

נקודות מפתח

לתלמיד
עמ' 9

- אברהם אבינו התלונן לה' – "מה תתן לי... ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר". אליעזר לא היה עבד פשוט, אלא דמות מושלמת: הוא היה מנהל כלכלי וצבאי מוכשר, ראש ישיבה ש"דולה ומשקה מתורת רבו", ואחד מתשעה צדיקים שנכנסו בחייהם לגן עדן.
- הרבי שואל: מדוע אברהם מדגיש את כל מעלותיו של אליעזר כשהוא מתלונן? לכאורה, זה מחליש את טענתו.
- הרבי מסביר שזו בדיוק הנקודה של אברהם. הצלחה בקריירה, בעסקים או בהפצת רעיונות, היא רק "חצי עבודה". הסיפוק האמיתי, השכר האמיתי, ובעיקר – הנצחיות של מפעל חיים – מתקיימים רק כשהוא נמשך על ידי הילדים.
- חינוך הוא עיקר ביהדות. זו הדרך היחידה להנציח את דרך ה'. לכן:
- מעלתם העיקרית של אברהם, יצחק ויעקב אינה עבודתם האישית, אלא היותם "אבות" – כלומר, שהם ציוו את בניהם אחריהם.
- מיד אחרי הצהרת האמונה "שמע ישראל", התורה מצווה "ושננתם לבניך". זאת כדי להזכיר לנו שקיום היהדות בדורות הבאים תלוי בחינוך הילדים.
- מורשת דורשת "קרבן". דברים בעלי ערך אינם באים בקלות. כשה' הבטיח לאברהם את ההמשכיות, הוא ציווה אותו להביא קרבנות. המסר הוא שכדי לזכות שהילדים ימשיכו את הדרך, ההורים צריכים להיות מוכנים להקריב מעצמם למען מטרה זו.

צידה לדרך

לתלמיד
עמ' 10

כולנו שואפים להצלחה ולבנות מפעל חיים. אברהם אבינו מלמד אותנו שהצלחה אמיתית נמדדת בנצחיות שלה. המורשת האמיתית שלנו אינה רק מה שהשגנו בעצמנו, אלא מה שהצלחנו להנחיל לדור הבא. לכן, ההשקעה החשובה והמשמעותית ביותר שלנו היא בחינוך הילדים. זה דבר לא קל, ודורש מאיתנו הקרבה כספית והשקעה רבה, אך רק כך נבטיח שההצלחה תמשיך לדורות הבאים.